

VÁCLAV ŠTĚPÁNEK SLAVÍ ŠEDESÁTINY

Petr Stehlík

Nejen česká balkanistická obec si letos připomíná význačné životní jubileum svého předního člena. Historik, slavista a předseda mezinárodní redakční rady tohoto časopisu Václav Štěpánek oslaví šedesátiny. Jeho přátelé a žáci při této příležitosti vydávají jubilejní sborník věnovaný oslavenci, který mimo jiné podrobně představí jeho barvitě životní osudy, všestranné zájmy a úctyhodnou profesní dráhu. Než kniha spatří světlo světa, nebude od věci krátce připomenout osobnost a dílo V. Štěpánka také na stránkách *Porty Balkaniky*, časopisu, jehož je jubilanťák pomyslným kmotrem.

V. Štěpánek se narodil 31. července 1959 v Brně do rodiny duchovních Církve československé husitské. S takovýmto „třídním původem“ si v 70. letech mohl nechat jen zdát o studiu historie, po němž toužil. Rozhodl se proto rozvíjet svůj zájem o slovanský svět v rámci filologického studia rusistiky a bulharistiky, které absolvoval na brněnské filozofické fakultě v letech 1978–1983. Po krátkém působení v Okresním kulturním středisku Brno-venkov (1984–1985) a odsloužení prezenční vojenské služby (1985) se až do poloviny 90. let věnoval především redaktorské práci. Zprvu jako řadový člen redakce populárně-vědeckého měsíčníku *Věda a život* (1986–1991), poté jako redaktor, sekretář redakce a zástupce šéfredaktora brněnské redakce deníku *Lidová demokracie* (1991–1994), a nakonec jako šéfredaktor časopisu pro ochranu přírody a krajiny *Veronica* (1994–1998).

Balkán vstupoval do života V. Štěpánka jako cíl prázdninových cest a po rozpadu Jugoslávie rovněž jako místo série válečných konfliktů, o nichž

referoval v českém tisku, médiích a popularizačních přednáškách pro veřejnost. Již za svého působení v *Lidové demokracii* zasílal do vlasti reportáže přímo z válkou postižených oblastí. Pokračoval v tom i po svém návratu do akademické sféry, který lze datovat rokem 1996, kdy se stal lektorem češtiny na Katedře slavistiky Filologické fakulty v Bělehradě. Na tamní univerzitě působil až do roku 2002, takže zde za kosovské války (1999) zažil bombardování Srbska Severoatlantickou aliancí. Nejen o tom, jak tyto události vnímali Bělehradčané, vydal V. Štěpánek svědectví takřkajíc z první ruky v knížce *Zápisky z doby bombardování* (1999).

Do stejné doby spadá počátek postupného návratu V. Štěpánka na jeho *alma mater*. Od roku 1999 až do konce svého lektorského mandátu v Bělehradě (2002) totiž hostoval jako externí vyučující na Ústavu slavistiky Filozofické fakulty a na Katedře politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. V roce 2003 pak definitivně „zakotvil“ na brněnské slavistice, kde v rámci Semináře jihoslovanských filologií a balkanistiky působí dodnes. Zpočátku jako asistent (2003–2004), po obhajobě dizertační práce *Kapitoly z rozpadu Jugoslávie a otázka kosovská* jako odborný asistent (2004–2011) a od roku 2011, kdy se habilitoval spisem *Kosovská otázka v socialistické Jugoslávii*, jako docent. Mezi studenty jsou velmi oblíbené jeho přednášky o dějinách Balkánů, rozpadu Jugoslávie, česko-jihoslovanských styčích nebo balkánském pravoslaví. V minulosti jubilanťák vyučoval rovněž jihoslovanské literatury, přičemž se specializoval na dějiny srbského písemnictví,

jehož klíčové představitele, díla a recepci u nás přiblížil českým čtenářům v několika článcích a studiích, nebo jako autor desítek hesel ve *Slovníku balkánských spisovatelů* (2001). Především však zásadně obohatil studium jihoslovanských filologií na brněnské slavistice o interdisciplinární přesahy k historiografii a etnologii. Významně se též podílel na ustavení areálově pojatého oboru Balkanistika, který se od akademického roku 2019/2020 transformoval do hlavního studijního plánu programu Jihoslovanská a balkánská studia.

Dnes na své mateřské Filozofické fakultě MU působí V. Štěpánek jako předseda jejího Akademického senátu (od roku 2018), zástupce vedoucího Ústavu slavistiky, garant magisterského studijního programu Slavistika, člen několika oborových rad a komisí, populární pedagog a školitel posluchačů všech stupňů studia, ale též jako renomovaný badatel na poli dějin Jugoslávie a kosovské otázky, česko(slovensko)-jihoslovanských styků a české národnostní menšiny v jihovýchodní Evropě. Vyzdvihneme v této souvislosti především Štěpánkovu impozantní monografii a jedno z klíčových děl české historické balkanistiky posledních desetiletí *Jugoslávie – Srbsko – Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století* (2011), které na základě dlouholetého archivního výzkumu podává fundovaný vhled do vývoje kosovské otázky a hodnotí její roli v rozpadu socialistické Jugoslávie.¹ Jubilant ovšem také sepsal skripta *Balkán po roce 1944* (2013)

¹ Srov. moji recenzi knihy: Petr STEHLÍK: *Václav Štěpánek: Jugoslávie – Srbsko – Kosovo. Kosovská otázka ve 20. století*, Časopis Matice moravské 2/2013, s. 540–546.

a Východní otázka: Od počátků do konce 60. let 19. století (2014) nebo řadu studií o účasti Čechů na kolonizaci někdejší Vojenské hranice či o vazbách T. G. Masaryka na srbské prostředí. Spolu s Ladislavem Hladkým se zasloužil o navázání spolupráce Matice moravské s Maticí srbskou, jejímž plodem jsou tři svazky sborníku *Od Moravy k Moravě: z historie česko-srbských vztahů* (2005, 2011, 2017). Významně se též podílel na organizaci mnoha vědeckých konferencí a setkání, mezi nimiž vynikla zvláště dvě mezinárodní balkanistická sympozia konaná v Brně v letech 2005 a 2016. O této části činnosti V. Štěpánka svědčí několik sborníků, kolektivních monografií a časopisecky vydaných tematických bloků, jež (spolu)redigoval. Zmíňme v tomto kontextu alespoň obsáhlé sborníky *Studia Balcanica Bohemo-Slovaca VI* (2006) a *Studia Balkanica Bohemo-Slovaca VII* (2017) nebo kolektivní monografie *Současné Srbsko: Politika, kultura, Evropská unie* (2007), *František Alexandr Zach 1807–2007* (2007) a *Velká válka a areálové souvislosti: Kultura, literatura a kulturní historie slovanských národů* (2014). Dodejme, že za své dlouholeté aktivity na poli balkanistiky a slavistiky byl V. Štěpánek v roce 2013 oceněn čestným členstvím v Srbské slavistické společnosti (Slavističko društvo Srbije) a že v roce 2008 získal cenu Františka Alexandra Zacha za celoživotní přínos k rozvoji česko-srbských vztahů, kterou uděluje Jihomoravský kraj (2008).

Balkanistika se sice stala hlavním odborným a pedagogickým posláním V. Štěpánka, neměli bychom ovšem opomenout ani jeho pestré aktivity spjaté s dějinami Moravy, folklórem a krajinnou ekologií. Jubilant je spoluautorem několika publikací mapujících dějiny jihomoravských obcí a nedávno spolu s Lukášem Fasorou redigoval šestý svazek *Dějiny Brna* (2017). Jak dokládá bibliografie jeho prací, která bude zařazena do zmíněného jubilejního sborníku, V. Štěpánek také od svých novinářských let publikoval mnoho článků o tradičních způsobech obhospodařování půdy, pastevectví, vinohradnictví či ochraně krajiny. Přátelé oslavence dobře vědí, že V. Štěpánek není „jen“ pilným mužem pera a poutavým rétozem, ale též poradcem folklórních přehlídek a pořadů, dlouholetým starostou Slováckého krúžku nebo vášnivým milovníkem hor, cyklistiky a běžeckého lyžování. K jeho šedesátinám mu přeji pevné zdraví a dostatek sil, aby se i nadále mohl s patričním zaujetím věnovat svým rozmanitým zájmům!